

*Ανευ συμπίεσεως τοῦ χύματος τῆς στέγης διὰ βαρέος ξυλίνου ὀργάνου καλουμένου *ματσοόλα* (ἡ συμπίεσις γίνεται διὰ τὴν μὴ διαρρέειν τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς): *Ἀκύνιστα* καὶ *ἀματσοόλιστά* ἔχω καὶ θὰ στάξῃ τὸ σπῖτι μας σὲ πρώτη βροχή. Πβ. *ἀκύνιστα*.

ἀματσοόλιστος ἐπίθ. Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

*Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. **ματσοόλιστός* <*ματσοόλιζω*.

*Ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου τὸ χῶμα δὲν συνεπιέσθη ἰσχυρῶς διὰ *ματσοόλας*, ἥτοι βαρέος ξυλίνου ὀργάνου, ἐπὶ ὀριζοντίας στέγης κεκαλυμμένης διὰ χύματος, τὸ ὅποιον συμπίεζεται διὰ τὴν μὴ διαρρέειν τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς. Πβ. *ἀκύνιστρος*.

ἀματσούκωτος ἐπίθ. Ἰων. (Κάτω Παναγ.) *ἀματσούκωτους* Μακεδ. (Βογατσ.)

*Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. **ματσούκωτός* <*ματσούκωνω*.

*Ὁ ἀνευ ράβδου ἔνθ' ἄν.: Αἰνιγμ. *Ἀματσούκωτη* τῇ βάνῳ καὶ *ματσούκωμένη* βγαίνει (ἡ κινάρα) Κάτω Παναγ.

ἀμάτωτος ἐπίθ. σύννηθ. καὶ Πόντ. (Τραπ.) *ἀγομάτωτος* Πόντ. (Ὁφ.)

*Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. **αμάτωτός* <*αμάτωνω*. Ἡ λ. καὶ παρὰ Βλάχ.

1) Παθ. ὁ μὴ ρυπανθεὶς δι' αἵματος, ἀναίμακτος ἔνθ' ἄν.: *Μυτί ἀμάτωτη* σύννηθ. *Ἀγομάτωτα* εἶναι τὰ θέρᾶ μ' Ὁφ. *Ἀγομάτωτος* ἐξέβεν αὐτόθ. *Τὸ μυτί μ' ἀμάτωτον* ἔν' Τραπ. β) Ὁ ἀνευ αἵματος, ἀδύνατος σωματικῶς, ἰσχνός, καχεκτικός Πελοπν. (Λακων.) — Λεξ. Κομ. 2) Ἐνεργ. ὁ μὴ χύσας τὸ αἷμα τοῦ ἐχθροῦ Πελοπν. (Λακων.) Πβ. *ἀγδίκαιωτος*, *ἀδίκαιωτος*, *ἀσκότωτος*.

ἀμαύλι τό, Κύπρ.

Πιθανῶς ἐκ τοῦ ἀρχ. ἐπιθ. *δμαυλος* διὰ τοῦ μεταβατικοῦ οὐς. **δμαύλιον*.

Τόπος ἢ κτῆμα, τοῦ ὁποίου ἡ χρῆσις εἶναι κοινή: *Ἐκαμες* τὰ σπιδκία μου *τθαί τ' ἀμπέλια* μου *ἀμαύλιν σου* *νὰ τδέλλεσαι μέσα!* (τδέλλεσαι=κινῆσαι ἐλευθέρως).

ἀμαύριστος ἐπίθ. σύννηθ. καὶ Πόντ. (Τραπ. κ. ἀ.)

*Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. **μαυριστός* <*μαυρίζω*.

1) Ὁ μὴ γενόμενος μέλας διὰ χρώματος σύννηθ. καὶ Πόντ. (Τραπ. κ. ἀ.): *Ἀμαύριστα μαλλία* (ἔρια) Τραπ. 2) Μεταφ. ὁ μὴ καταψηφισθεὶς εἰς ἐκλογὰς διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας (ἢ μεταφ. ἐκ τῆς παλαιᾶς ψηφοδόχου κάλπης διηρημένης εἰς δύο τμήματα ἐσωτερικῶς, λευκὸν διὰ τὸ ναὶ καὶ μέλαν διὰ τὸ ὄχι) σύννηθ.: *Δὲν ἄφησε κανένα ἀμαύριστο*, *ὄλους τοὺς μαύρισε*.

ἄμαχα ἐπίρρ. Ζάκ. Κρήτ. Πελοπν. (Δημητσάν. Κάμπος Λακων. Κουτήφαρ. Μάν. κ. ἀ.) — Λεξ. Δεῖκ Λάουνδ.

*Ἐκ τοῦ ἐπιθ. *ἄμαχος*. Ἡ λ. καὶ παρὰ Σομ.

*Ἡσύχως, ἀθορύβως ἔνθ' ἄν.: Φρ. *ἄμαχα* καὶ *ἀτάραχα* Κρήτ. Πελοπν. (Δημητσάν. Κουτήφαρ. Μάν. κ. ἀ.). *Ἀμαχα* καὶ *ἀτάραχα* καὶ *καλῶς* σᾶς *ἡῦραμε* (ἐνν. διὰ τὴν ἀπουσίαν κυνὸς ἢ λθομεν ἀθορύβως) Κουτήφαρ. Πβ. *ἀμίλητα*.

ἀμαχαίρωτος ἐπίθ. πολλαχ.

*Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. **μαχαίρωτός* <*μαχαίρωνω*.

*Ὁ μὴ πληγείς, ὁ μὴ τραυματισθεὶς διὰ μαχαίρας.

ἀμάχεμα τό, Ζάκ. *ἀμάχεμαν* Κύπρ.

*Ἐκ τοῦ ρ. *ἀμαχεύω*. Ἡ λ. καὶ παρὰ Βλάχ. Παρὰ Κομ. Λάουνδ. *ἀμάχευμα*.

1) Τὸ νὰ δίδῃ τις πρᾶγμα τι ὡς ἐνέχυρον Κύπρ. — Λεξ. Κομ. Συνών. *ἀμανάτεμα*. 2) Δήμευσις, κατάσχεσις πρᾶγματός τινος Ζάκ.

ἀμαχεύω Ζάκ. Κεφαλλ. Κύθηρ. Πελοπν. (Λακων. Λάστ. κ. ἀ.) Χίος — Λεξ. Δεῖκ Λάουνδ. Βλαστ. *ἀμαχεύγω* Χίος *ἀμαχεύκω* Κύπρ. *ἄμαχεύω* Ρόδ. Χίος — Λεξ. Λεγρ. *ἄμαχεύω* Σάμ. *ἄμαχεύγω* Χίος — Λεξ. Λεγρ. *ἄμαχεύκω* Κύπρ. Ρόδ.

Τὸ μεσν. *ἀμαχεύω*. Καὶ οἱ τύπ. *ἀμαχεύγω* καὶ *ἄμαχεύγω* μεσν.

1) Δίδω τι ὡς ἐνέχυρον, ἐνεχυριάζω, ὑποθηκεύω Κεφαλλ. Κύθηρ. Κύπρ. Πελοπν. (Λακων.) Ρόδ. — Λεξ. Δεῖκ Λεγρ. Βλαστ.: *Ἀμάχεψε* τὸ πρᾶμα τοῦ Κύθηρ. Ὡς καὶ τὸ *τουφέτδ-τδιν μου ἀμάχεψά το* γὰ νὰ ζήσω τὰ παιδικιά μου Κύπρ. Συνών. *ἀμανατεύω* 1. 2) Ἐπιβάλλω πρόστιμον, ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν ἀγροφυλάκων, οἵτινες δημεύουν τὸ ζῶον τὸ προξενῆσαν εἰς ἀγρόν τινα ζημίαν Σάμ. Πελοπν. (Λάστ. κ. ἀ.): *ἄσμ*.

Τί τοῦ *ἄκαμα* τοῦ *Χάρουδα* κ' ἦρθε νὰ μὴ *ἄμαχεψη*, νὰ πάρῃ τοῦ πιδάκι μου, νὰ μοῦ τοῦ ταξιδέψῃ;

(μοιρολ.) Σάμ. β) Κάμνω κατάσχεσιν πρᾶγματός τινος Λεξ. Λάουνδ. 3) Συλλαμβάνω τινὰ κλέπτοντα ὀπώρας Χίος: *Τὸν ἐμάχεψα*. *Μαχεμένος* εἶναι. Πβ. *ἀμάχι* 2.

ἀμάχι τό, *ἀμάχιν* Σύμ. *ἀμάχι* Μῆλ. Πελοπν. (Κάμπος Λακων. Καρδαμ. κ. ἀ.) Ρόδ. Σίφν. Σύμ. Χίος κ. ἀ. — Λεξ. Δεῖκ Βλαστ. *ἀμάδιν* Κύπρ. *ἀμάσι* Μεγίστ. *ἄμαδιν* Κύπρ.

Τὸ μεσν. οὐς. *ἀμάχι*, περὶ οὗ ἰδ. Κορ. Ἄτ. 2,36 κέξ. Ἡ λ. καὶ παρὰ Βλάχ.

1) Ἐνέχυρον, ὑποθήκη, συνήθως μετὰ τοῦ ρ. *βάζω* Κύπρ. Μεγίστ. Μῆλ. Ρόδ. Σίφν. Σύμ. — Λεξ. Δεῖκ Βλαστ.: *Ἀμάχιν -ν- ἔβαλε δὸ σπῖτι ἀης* Σύμ. *Ἐδωκά του ἀμάχιν* τὸ *μαχαίριν* μου αὐτόθ. Συνών. *ἀμανάτι* Α 2, *ὑποθήκη*.

2) Πρόστιμον ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῶν ἀγροφυλάκων εἰς τοὺς κυρίους τῶν ζώων, τὰ ὅποια προξενοῦν ζημίας εἰς τοὺς ἀγρούς Πελοπν. (Κάμπος Λακων. Καρδαμ. κ. ἀ.) Χίος: *Ὁ δραγάτης πῆρε σήμερα* *δυὸ ἀμάχα* Χίος. Συνών. *πρόστιμο*.

ἄμαχος ἐπίθ. ἀμάρτ. *ἄμαχο* Τσακων.

Τὸ ἀρχ. ἐπίθ. *ἄμαχος*.

*Ὁ ἀποφεύγων τὰς ἐριδας, φιλήσυχος: Φρ. *Ἀμαχο* τὸ *ἀντάραχο* (ἐπὶ φιλησύχου ἀνθρώπου).

ἄμβωνας ὁ, κοιν. *ἄμπωνας* Μακεδ. (Βελβ.) *ἄγκωνας* Θράκ. (Σηλυβρ.) Μεγίστ. Πελοπν. (Βυτίν. κ. ἀ.) *ἄγωνας* Δαρδαν. (Σίγ.) Θήρ. Κάλυμν. Προπ. (Κύζ.) Σύμ. *ἄγκωνας* Θράκ. (Ἀδριανούπ.) Μακεδ. κ. ἀ. *ἄγωνας* Ἰμβρ. Λέσβ. (Πάμφιλ. κ. ἀ.) *ἔμβωνας* Ρόδ. *νέμβωνας* ΓΧατζιδ. ΜΝΕ 2,412 *ἄγκωνα* ἢ, Καππ. (Σίλατ. Φερτ. κ. ἀ.) *ἄγκωνα* Καππ. (Σινασσ.)

Ἐκ τοῦ ἀρχ. οὐς. ἄμβων ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης εἰσελθόντος εἰς τὴν δημώδη γλῶσσαν. Ἡ λ. καὶ παρὰ Μεουρσ. Ὁ τύπ. ἄγκωνας διὰ παρασυσχετισμὸν πρὸς τὸ ἄγκωνας (ιδ. ἄγκωνας), τὸ δὲ ἔμβωνας ἐκ παρετυμ. πρὸς τὴν πρόθεσιν ἐν.

1) Τὸ ἐν τῷ ναῶ ὑψηλὸν βῆμα, ἐφ' οὗ ἀναγινώσκεται τὸ εὐαγγέλιον καὶ ἀφ' οὗ κηρύσσεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἄμβων κοιν. καὶ Κατπ. (Σίλατ. Σινασσ. Φερτ. κ. ἀ.): Ὁ διάκως ἀνέβηκε 'ς τὸν ἄμβωνα γὰρ νὰ πῇ τὸ εὐαγγέλιο κοιν. Σήμερα δὲ ὡς ἡ δίδασκος δίδασκε 'πὰ 'ς τὸν ἄγωνα (ἡ δίδασκος=ὁ ἱεροκήρυξ) Λέσβ. 2) Ἀνάβαθρον ὑψηλὸν ἐντετοιχισμένον ἢ παρὰ τὸν τοῖχον ἐν τῷ ἐστιατορίῳ μονῆς, ἐφ' οὗ κατὰ τὴν ἐστίασιν τῶν μοναχῶν ὁ ἀναγνώστης ἱστάμενος ἀναγινώσκει θρησκευτικὰς ὁμιλίας Ἀθ.

Ἡ λ. καὶ ὡς τοπων. ὑπὸ τὸν τύπ. Ἀμβωνας Ρόδ. Ἐμβωνας Ρόδ.

ἀμέ ἐπιφών. Θράκ. (Μάδυτ.)

Ἐκ τοῦ ἐπιφ. ἀ καὶ τῆς ἀντων. μέ. Διὰ τὸν σχηματισμὸν πβ. ὦιμέ ἐκ τοῦ ὦ ἐμέ καὶ ἀρχ. οἴμοι ἐκ τοῦ οἴ μοι.

Ἐκφράζει πάθος ψυχικόν, ἥτοι λύπην, ἀπελπισίαν κττ. ὡς τὸ ἀρχ. οἴμοι. Συνών. ἀλλοίμονο.

-αμζά κατάλ. παραγωγικὴ -αμέα ἀγν. τόπ. -αμζά πολλαχ. -αμία Ζάκ.

Ἡ κατάλ. ἀπεσπίασθη ἀπὸ τοῦ μεσν. οὐς. καλαμέα, ὅπερ παρὰ τὸ ἀρχ. οὐς. καλάμη, καὶ ἀπὸ τῶν συνθ. ἀποκαλαμζά, βριζοκαλαμζά, γεννημοκαλαμζά, κριθαροκαλαμζά, σιταροκαλαμζά. Διὰ τὴν τοιαύτην παραγωγὴν τῶν εἰς -ζά πβ. τὰ ἀρχ. καὶ μεταγν. σίδη-σιδέα, φιλύρα-φιλυρέα κττ. Ἰδ. BLangkavel Botan. spät. Griechen 124 καὶ ΓΧατζιδ. MNE 2,198 καὶ 205. Ὁ τύπ. -αμία ἐκ τοῦ -αμέα. Πβ. ΓΧατζιδ. MNE 198 κέξ. καὶ ΑΧατζῆν ἐν Byzant. - Neugr. Jahrb. 9 (1930/2) 72.

Δι' αὐτῆς σχηματίζονται 1) Ὀνόματα δηλοῦντα τὴν καλάμην δημητριακῶν καρπῶν καὶ ὀσπρίων, οἷον: ἀραποσίτι-ἀραποσιταμζά, βρίζα-βριζαμζά, βρόμη-βρομαμζά, κεχρὶ-κεχραμζά, κουνκί-κουνκαμζά, κριθή-κριθαμζά, κριθάρι-κριθαραμζά, ρεβίθι-ρεβιθαμζά, ρόβι-ροβαμζά, σιτάρι-σιταραμζά, φακῆ-φακαμζά, φασούλι-φασουλαμζά κττ. 2) Ὀνόματα δηλοῦντα τὴν περιέχουσαν πρᾶγμα τι χώραν, ἐν τῇ ἀνατομικῇ, οἷον: νεφρὸς-νεφραμζά.

ἀμέθατος ἐπίθ. Σύμ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *μεθατος<μεθαίρω.

1) Ἐκεῖνος τὸν ὅποιον δὲν ἔχουν ἄρει ἐκ τοῦ μέσου, δὲν ἔχουν σηκώσει, ἐπὶ τραπέζης: Τραπέζιν ἀμέθατον. Συνών. ἀσήκωτος. 2) Ὁ μὴ καθαρὸς: Τόπος ἀμέθατος.

ἀμεθυσιζά ἢ, Λεξ. Κομ.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἀμέθυστος. Διὰ τὸν σχηματισμὸν ἰδ. ἀ-στερητ. 1 β. Ἡ λ. καὶ παρὰ Σομ.

Τὸ νὰ μὴ μεθύσκειται τις, νηφαλιότης.

ἀμέθυστος ἐπίθ. κοιν. καὶ Πόντ. (Οἶν. Σάντ. Τραπ.) ἀμέθυστε Τσακων. ἀμέθυγος Πόντ. (Κοτύωρ. Σάντ. Χαλδ. κ. ἀ.) ἀμέθ'γους Στερελλ. (Αἰτωλ.)

Τὸ ἀρχ. ἐπίθ. ἀμέθυστος. Τὸ ἀμέθ'γους ἐκ τοῦ ἀμαρτ. ἀμέθιγος.

1) Ὁ μὴ μεθυσθεὶς, νηφάλιος κοιν. καὶ Πόντ. (Κοτύωρ. Οἶν. Σάντ. Τραπ. Χαλδ. κ. ἀ.) Τσακων.: Ὁλ' ἐμέτσανε, ἐγὼ μονάχον ἀμέθυστος εἶμαι (ἐμέτσανε=ἐμέθυσαν) Τραπ. Τοῦ τελευταῖο δύο μῆνοι ποτὲ δὲν -ῆ- ὥράκα ἀμέθυστε τὸ μακαρίτα (τοὺς τελευταίους δύο μῆνας οὐδέποτε εἶδον ἀμέθυστον τὸν μακαρίτην) Τσακων. || Φρ. Τὴν ἀμέθυστη ζωὴ μου νὰ τὴν ἔχουν οἱ ἐχτροί μου (σκωπτικῶς, ἐπὶ τῶν συχνάκις μεθυσκομένων) Θήρ. 2) Ὁ μὴ ἀγαπῶν τοὺς πότους Ἰων. (Κρήν.) 3) Ὡς οὐς., πολύτιμός τις λίθος λόγ. πολλαχ.

ἀμελα ἐπίρρ. Πόντ. (Χαλδ.) ἀνάμελα Κύθηρ. Κῶς Πελοπν. (Βούρβουρ.) Τσακων.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἀμελος. Ὁ τύπ. ἀνάμελα καὶ παρὰ Βλάχ.

Χωρὶς προθυμίαν, μὲ ἀμέλειαν, ἀμελῶς ἐνθ' ἀν.: Ἀμελα εὐτάει τὴν δουλείαν (κάμνει τὴν ἐργασίαν) Χαλδ. Συνών. ξανάμελα.

ἀμελάγρα ἢ, Λεξ. Πόππλετ. Λάουνδ. Περίδ. Λεγρ. ἀναμελάγρα ΓΧατζιδ. ἐν Ἀθηνᾶ 23 (1911) 160.

Τὸ μεσν. οὐς. ἀμελάγρα. Τὸ ἀναμελάγρα ἐκ τοῦ ἀνάμελος, δι' ὃ ἰδ. ἀμελος.

Ἐλλειψὶς δραστηριότητος καὶ προθυμίας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἔργου τινός, νωθρότης, ὀλιγωρία, ραθυμία. Συνών. ἀμέλεια, ἀμελησία, ἀμελιά, τεμπελιά.

ἀμέλεια ἢ, Πόντ. (Κερασ.) ἀμέλεια Πόντ. (Κερασ.)

Τὸ ἀρχ. οὐς. ἀμέλεια.

Ἀμελάγρα, ὃ ἰδ.: Ἀσ' σ' ἐσὼν τὴν ἀμέλειαν ἢ δουλεία ἐχτύπουν ὅπως (διὰ τὴν ἰδικὴν σου ἀμέλειαν τὸ ἔργον ὠπισθοδρομήσει).

ἀμελές ὃ, Θράκ. (Σαρεκκλ.) Λυκ. (Λιβύσσ.) ἀμιλές Θράκ. (Κομοτ. Μάδυτ.) ἀμᾶλ ἢ, Πόντ. (Σάντ. Χαλδ.)

Ἐκ τοῦ Ἀραβοτουρκ. *amele*.

1) Σύνολον ἐργατῶν ἐκτελούντων ἔργον τι ἄνευ ἀμοιβῆς Θράκ. (Μάδυτ.) Πόντ. (Σάντ. Χαλδ.): Πάγω-δουλεύω 'ς σὴν ἀμᾶλ Χανδ. 2) Ἐργάτης, συνήθως ὁδῶν καὶ σιδηροδρόμων Θράκ. (Κομοτ. Σαρεκκλ.) Λυκ. (Λιβύσσ.)

ἀμελέτητος ἐπίθ. σύνθ. ἀμιλέ'τους βόρ. ἰδιώμ. ἀμελέτητε Τσακων. ἀμελέτιγος πολλαχ. ἀμιλέ'γους βόρ. ἰδιώμ.

Τὸ ἀρχ. ἐπίθ. ἀμελέτητος.

1) Παθ. ὃ μὴ μελετηθεὶς, ὃ μὴ μετ' ἀκριβείας ὑπολογισθεὶς λόγ. σύνθ.: Δουλειὰ ἀμελέτητη. Πράγματα ἀμελέτητα. β) Ὡς οὐς., διάβολος, σατανᾶς κατ' εὐφημισμὸν (δηλ. ἐκεῖνος τὸν ὅποιον δὲν πρέπει ἢ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μελετήσῃ, νὰ μνημονεύσῃ τις) πολλαχ. γ) Τὸ θηλ. ἀμελέτητη ἢ, ἡ νόσος εὐλογία Ζάκ. Κεφαλλ. Πελοπν. (Ὀλυμπ.): Ἐβγαλε τὴν ἀμελέτητη Ὀλυμπ. δ) Ὁ διαλείπων πυρετὸς (κατὰ παράλειψιν τοῦ οὐς. θέρμη) Κύθηρ. ε) Τὸ οὐδ. ἀμελέτητο τό, δαιμόνιον τι Πελοπν. (Μαντίν. κ. ἀ.) ς) Ὁ μῦς πολλαχ. Συνών. κουφός (ιδ. κουφός). Πβ. ΑΧατζῆν ἐν Ἐπιστημ. Ἡχ. 17 (1930) 35 σημείωσ. 2. ζ) Πᾶν ἐρπετὸν τὴν πρώτην ἐκάστου μηνὸς (διότι πιστεύεται, ὅτι διὰ τοῦ εὐφημητ. ὀνόματος ἀπο-

